

Наталія КОВАЛЕНКО

МАТЕРІАЛИ ДО СЛОВНИКА НАРОДНИХ ПОРІВНЯНЬ У ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ

Актуальним для сучасної діалектології залишається систематизація та опис фраземіки всіх українських говорів.

У розвідці запропоновано матеріал до Словника стійких народних порівнянь, записаний на території Західного Поділля. Схарактеризовано основні принципи побудови лексикографічних статей.

Ключові слова: *стійкі народні порівняння, західноpodільські говірки.*

Дослідження проблематики порівнянь у говірковому мовленні має особливе значення для розв'язання й обґрунтування низки теоретичних питань мовознавства й діалектології зокрема. Вивчення закономірностей та особливостей функціонування стійких порівнянь, їх проєкції на цілий текст завжди буде актуальним з огляду на специфіку живого народного мовлення, а особливо тим, що “переважання експресивності над предметно-логічним наповненням змісту фразеологізмів, намагання постійно підтримувати її в мовленні, викликає необхідність поповнення й оновлення фразеологічного фонду”¹.

Вагомий внесок у систематизацію та збереження фразеологічного фонду окремих говірок української мови зробили Г. Аркушин², Н. Вархол, А. Івченко³, В. Ужченко, Д. Ужченко⁴, М. Доленко⁵, В. Чабаненко⁶. Цінним є лексикографічний досвід укладання словників народних порівнянь: 1) зведених В. Мокієнка, Т. Нікітіної⁷ (на матеріалі російської⁹ мови), О. Юрченка, А. Івченка⁸; 2) регіональних Г. Доброльожі .

---

¹ Мокиєнка В.М. Славянская фразеология. – М.: Высшая школа, 1989. – С. 5.

² Аркушин Г. Сказав, як два зв'язав: Народні вислови та загадки із Західного Полісся і західної частини Волині. – Луцьк-Люблін, 2003. – С. 76-133.

³ Вархол Н., Івченко А. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини [уклад.: Н. Вархол, А. Івченко]. – Пряшів, 1990. – 160 с.

⁴ Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу. – Луганськ: Альма-матер, 2002. – 263 с.

⁵ Доленко М.Т. Матеріали для словаря диалектных фразеологизмов Подолія // Вопр. фразеологии. Тр. СамГУ. – Самарканд, 1975. – Вып. 272. – № 8. – С. 131-161.

⁶ Чабаненко В.А. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини. – Запоріжжя, 2001. – 201с.

⁷ Мокиєнка В.М., Никитина Т.Г. Большой словарь русских народных сравнений. – М.: ЗАО «ОЛМА Медия Групп», 2008. – 800 с.

⁸ Юрченко О.С., Івченко А.О. Словник стійких народних порівнянь. – Харків:

Стійкі народні порівняння Поділля не були предметом окремих наукових досліджень. Мета цієї праці – лексикографічно представити розмаїття стійких народних порівнянь з їх варіантами різного типу й синоніми у говірках Західного Поділля. Фрагмент словника подано на літери: **Б, В, Г, Д**.

В основі образності народних фразеологізмів лежать спостереження над природою, тваринами, а найбільше – над життям і поведінкою людини. Найуживанішими в усному мовленні є традиційні народні порівняння, виражені компаративними фразеологізмами, у яких образними конкретизаторами виступають назви явищ природи, тварин і рослин, звичні в побуті предмети. Така група сталих висловів скерована на побудову порівняння реальної схожості. За традиційною народнорозмовою моделлю, наприклад, побудовані сталі порівняння на позначення поняття ‘дурний, нерозумний’: *дурний як ціп / шляга (дерев’яний молот) / десять бочок дьогтю / ступа / стовп / поліно / колода / ціп / пробка / довбня / ціп / дошка / дощечка / пранік / прац / цурпалок / баклуші / дрова; тупий як стіл / шпала пранік / прац / цурпалок / баклуші / дрова / тупий як стіл / шпала / товкач у ступі / кілок необтесаний*.

За матеріалами, записаними на території Західного Поділля, кількісно переважають сполучникові порівняння, серед яких розмежуємо порівняльні звороти (компоненти простого речення) та підрядні порівняльні речення. Сполучники *як, наче, мов, ніби* є традиційними для української мови й слугують засобом зв’язку між основою та показником порівняння; статус діалектних мають сполучники: *шо у значенні ‘як’, таньби*, що вживається у значенні ‘так ніби’ і є яскравим прикладом явища *алегроформи* – скорочені і стягнені форми слів та словосполучень, що виникають у розмовному мовленні при прискореному темпі мовлення (з додатковими чинниками емоційного характеру)⁹.

У функції розгорненого порівняння в складних реченнях можуть виступати підрядні порівняльні речення, які приєднуються до головного сполучниками *як, наче, мов*. Зазначимо, що кількісно у цій групі переважають конструкції з часткою *як*, наприклад: *шос’ та ке | л’анне як дурний з горри з б’іжит’* ‘говорити нісенітницю’; *як горох с’ торби сине”ц’е* ‘багато говорить’.

---

⁹ «Основа», 1993. – 176 с.

Добролюба Г. Ідеографічний словник поліських народних порівнянь з компаративними об’єктами – назвами тварин [уклад.: Г. Добролюба]. – К.: Вид-во «Волинь», 1997. – 53 с.; Добролюба Г. Красне слово – як золотий ключ: Постійні народні порівняння в говірках Середнього Полісся та суміжних територій [уклад.: Г. Добролюба]. – Житомир: Вид-во «Волинь», 2003. – 160 с.

¹⁰ Чабаненко В.А. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини / Віктор Чабаненко. – Запоріжжя, 2001. – С. 18.

“Матеріали до словника народних порівнянь у західноподільських говірках” складаються зі вступної статті, списків скорочень назв населених пунктів та інформаторів, словникових статей. У матеріалах подано зафіксовані протягом 1995 – 2008 років сталі вислови у населених пунктах Західного Поділля, зокрема в селах Борщівського р-ну Тернопільської обл., Волочиського, Чемеровецького, Кам’янець-Подільського, Дунаєвецького, Віньковецького, Городоцького, Новоушицького р-нів Хмельницької обл.

Запис виконано за спеціально складеною програмою, що налічує 180 питань, пов’язаних із фізичним життям, психічним станом, поведінкою та діяльністю людини. За нашими даними, у складі таких фразеосемантичних полів помітно переважають порівняльні конструкції серед інших структурно-семантичних типів фразем (номінативних, дієслівних, ад’єктивних і адвербіальних).

Реєстр словникових статей пропонованих матеріалів укладений за алфавітом буквених знаків заголовних слів – переважно іменникових компонентів фразем. Отже, словникова стаття має таку будову: 1) заголовне слово; 2) фрази з усіма наявними варіантами, поданими через виділену скісну лінію (синоніми подаються окремими статтями); 3) тлумачення семантики; 4) номер населеного пункту (у сформованому списку), де зафіксовано фразему.

Фрази тлумачаться переважно на перший за рахунком іменник у називному відмінку однини. Якщо іменник у складі фразеологізму відсутній, то тлумачення подається на іншу частину мови в такому порядку: прикметник, дієслово, займенник, числівник, прислівник.

Відсилання зроблено на усі іменники, що входять до складу фраземи. У випадку, якщо у виразі наявні два чи більше іменникові компоненти, значення подається лише в першому, а в наступних – посилення *див.*

Якщо до складу фразем входять факультативні компоненти або наявний обов’язковий для розуміння значення фраземи компонент контексту, то ці компоненти подаються відповідно через розрядку або курсивом. Явище полісемії спостерігаємо переважно у суміжних говірках, тому кожне окреме значення позначається цифрою з крапкою.

БАБА: *в’іткла¹дати* | *н’іби* | *баба сир на¹заўтра* ‘не виконувати обіцянку, зволікати’ (159).

БАДИНЯ: *вибудл’іў* | *як ба¹дин’а* ‘схуднути’ (162).

БАДИЛИНА: *худи¹й* | *як бади¹лина* ‘дуже худий’ (103).

БАЗАР: *це^нре^нмоні^сти^с'а йак Гор^пина на ба^зар'і див. ГОРПИНА.*

БАЗНИК: *по^син'їў йак баз^ник 'змерзнути' (92). *Базник – бузина.*

БАНЯК: *скис йак моло^ко ў бан'а^ку див. МОЛОКО.*

БАРАБОЛЯ: *дур^ний йак бара^бол'а 'дурний' (105, 147).*

БАРАН: *ди^вити^с'а йак баран на но^в'ї во^рота 'розгубитися' (10, 105, 185, 196, 202).*

ди^вити^с'а йак баран на зор'ї 'розгубитися' (107).

ўпертий йак бара^н 'дуже впертий' (104, 127).

слух^н'аний йак баран 'дуже впертий' (162).

випр'ищи^т'и^с'а йак баран на но^в'ї во^рота 'дивитися, широко відкривши очі, дивуватися' (147, 161).

ди^вити^с'а йак баран ў б'їбл'їю 'дивитися, широко відкривши очі, дивуватися; не розумітися на чомусь' (91).

видупити оч'ї йак зар'ізаний баран див. ОКО.

дур^ний йак баран 'дурний' (10).

БАРЛА: *то^уста йак бар'їла 'гладка' (92).*

БДЖОЛА: *слова з йа^зика йак б'ї^оли з ву^л'їка див. СЛОВО.*

БЕРЕГ: *опустити^с'а йак бере^г'з ў бо^лото 'порушувати загальноприйнятї норми суспільної поведінки' (35).*

мо^у риба на бере^г'з'ї див. РИБА.

БІЙК: *зрубий йак бик 'дуже гладкий' (201).*

сил'ний йак бик 'дуже сильний' (92).

ўпрамий йак бик 'дуже впертий' (98).

БИНДА: *худа йак бинда 'дуже худа' (75).*

БІБЛЯ: *ди^вити^с'а йак баран ў б'їбл'їю див. БАРАН.*

БІДА: *заробити йак б'їда ў та^тара 'мало заробити' (201).*

з б'їдою йак з р'їдною ма^м'о^ю 'довгий час бідувати' (10).

не^н ви^л'азити з б'їди йак кам'їн' з во^ди 'довгий час бідувати' (162).

БІДНИЙ: *набрати^с'а йак б'їдний ў торбу 'напитися' (92).*

набрати йак б'їдний ў торбу 'мало заробити' (35, 139, 147).

заробити йак б'їдний ў торбу 'мало заробити' (103).

БІЛКА: *накрутити^с'а йак б'їлка ў коле^с'ї 'наробитися' (75).*

БЛЕКОТА: *мо^лоти н'їби бле^коти об'їсти^с'а 'говорити дурницю' (147).*

БЛОХА: *наду^с'а йак на бло^хи 'виявляти незадоволення' (10).*

ви^махувати^с'а йак бло^ха на мото^цикл'ї 'виявляти незадоволення' (103).

БОВДУР: *нали^з'ати^с'а йак бо^удур 'напитися' (142).*

наду^с'а і ходит' йак бо^удур 'виявляти незадоволення' (201).

БОГ: *жити йак ў Бо^га за две^р'има 'жити щасливо, заможнo' (98, 104, 130, 170, 196).*

жити йак ў Бо^га за па^зухойу 'жити щасливо, заможнo' (75, 103, 105, 139, 142, 147, 161, 162, 196, 199, 201), ~ за па^зухо^у (14, 104, 159), ~ за па^зухом (10); жи^в'е ў Бо^га за па^зухойу (113).

жити **й**ак **у** **Б**ога за **п**ле^н**ч**има ‘жити щасливо, заможнo’ (115).
си^д**и**т **й**ак **у** **Б**ога за **д**ве^н**р**има ‘жити щасливо, заможнo’ (162).

БОЧКА: та^рахкати **й**ак пус^та **б**очка ‘голосно говорити’ (105).

БРЕХНЯ: п^іти **й**ак бр^ех^на по се^лі ‘швидко йти’ (97).

БУБЕН: бо^йати^са **й**ак зайец бубна див. ЗАСЦБ.

НАЦУРИ ти^са **й**ак бубе^н ‘напитися’ (162).

БУГАЙ: з^рубий **й**ак бу^гай ‘дуже гладкий’ (201).

БУЗИНА: плести **н**іби **б**зи^ни об^йісти^са ‘говорити дурниці’ (147).

БУЗЬОК: сто^йети **й**ак бу^зок ‘непорушно стояти’ (92).

БУЛКА: **й**ак бу^лка **у** мас^лі ‘добре почуватися, заможнo жити’ (105).

БУЛЬКА: про^пау^й **й**ак бу^лка на во^ді ‘пропасти, піти і не повернутися’ (139).

НАДУЄ са **й**ак бу^лка ‘гніватися’ (160).

БУРДЮХ: на^дути^са **й**ак бур^дух ‘виявляти невдоволення’ (142, 147).

БУРЯК: поче^нрво^ніти **й**ак бур^рак ‘почервоніти від сорому’ (139), ~ бур^рак (103); че^нрво^ніти **й**ак бур^рак (75), ~ бур^рак (14, 91, 126, 130, 155, 159, 170) / ~ бу^рак (10).

ЧЕрвоні **й**ак столові бур^рак ‘почервоніти від сорому’ (92).

БУХАНЕЦЬ: го^рбатий **т**ан^би носи^т бо^хане^ц х^ліба ‘згорбитися від старості’ (10).

ВАЛЯНОК: дур^ний **й**ак с^іб^ірський вал^інок ‘дурний’ (91).

ВАНТУХ: ходити **й**ак ван^тух ‘товстий’ (10).

ВАРЕНИК: **ж**ити **й**ак вареник **у** мас^лі ‘заможнo жити’ (14, 24).

КУПАТИС **й**ак вареник **у** сме^нтан^і ‘заможнo жити’ (161).

ПЛАВАЙ **й**ак вареник **у** сме^нтан^і ‘заможнo жити’ (20).

ВЕРБЛЮДА: гор^бата **й**ак ве^рб^луда ‘бути горбатою (про жінок)’ (162).

ВЕРТА: рос^пустити йази^ка **й**ак вер^ту див. ЯЗИК.

ВІДРО: л^ати с^лози **й**ак з в^ідра див. СЛЬОЗА.

ВІЛ: у^прати^са **й**ак в^іл 1. ‘дуже впертий’ (177). 2. ‘відмовлятися щось виконати’ (183, 196), ~ ро^гами (104).

УПЕРТИЙ **й**ак в^іл ‘дуже впертий’ (105).

НАРОБИТИСа **й**ак в^іл ‘втомитися’ (54, 126, 160, 180), **на**ро^бити^си ~ (159).

РОБИТИ **й**ак чорний в^іл 1. ‘тяжко робити’ (100). 2. ‘мати досвід’ (105, 107, 115, 196).

ВІСК: та^нути **й**ак в^іск ‘важко хворіти’ (83, 98).

ПОЖОУТіти **й**ак в^іск ‘мати поганий вигляд через хворобу’ (201).

ЖОЎТИЙ **й**ак в^іск (160).

ВІСЛЮК: у^пертий **й**ак в^ісл^ук ‘дуже впертий’ (180, 185).

ВІТЕР: його слово **й**ак в^іте^р **у** пол^і див. СЛОВО.

хоче^ц'а йак мертвому до в'ітру див. МЕРТВІЙ.
ВКОПАНИЙ: сто^{йати} йак у^{копаній} 1. 'непорушно стояти' (14, 91, 98, 105, 107, 147, 155, 161). 2. 'відчувати страх' (10, 20, 74, 142, 147, 183, 196). 3. 'роззубитися' (201).

ВОВК: го^{лодний} йак во^{ўк} 'дуже голодний' (10, 41, 75, 83, 92, 104, 107, 175, 177, 179, 180) / шо во^{ўк} (147).

г^{риз} т^{ися} йак во^{ўки} (180).

ВОДА: їти йак во^{да} ж'і^л'ізо ни^{се} 'втрачати свідомість під час похорону' (104).

з н'ого йак з гуски во^{да} див. ГУСКА.

йак во^{ди} ў писок наб^{рати} (24, 33, 35, 41, 53, 74, 75, 81, 92, 93, 98, 108, 111, 118, 123, 130, 142, 180, 183, 184, 186) / н'іби ~ (105) / шо ~ (147).

с'т'і^л'ко мати йак во^{ди} ў ре^{ше}'т'і 'мало заробити' (104).

йак риба бе^з во^{ди} див. РИБА.

сохнути н'іби ро^{жа} бе^з во^{ди} див. РОЖА.

пити йак ко^{рова} во^{ду} див. КОРОВА.

йак у во^{ду} ка^{нути} 'пропасти' (105, 107, 126, 139, 161, 199) / мо^ў ~ (81, Ніверка, 160, 180).

йак у во^{ду} у^{пасти} 'пропасти' (Дзеленці, 14, 93, 111, 118, 151).

п'іти йак у во^{ду} 'пропасти' (130).

п'іти йак за во^{дойу} 'пропасти' (141).

ўпало йак у во^{ду} 'щось пропало, зникло' (180).

си^д'іти йак у во^{ду} опу^{стити}'с'а 'сумувати' (104).

ка^{нути} йак кам'і^н'ў во^{ду} див. КАМІНЬ.

п'іти йак кам'і^н'ў во^{ду} див. КАМІНЬ.

ўпасти йак кам'і^н'у во^{ду} / ~ ў во^{ду} див. КАМІНЬ.

го^{ворит} ўс'ора^{ўно} шо бу^л'ку на во^{ду} пу^{скайе} див. БУЛЬКА.

зас^{нуу} йак ў во^{ду} ў^{пау} 'швидко і міцно заснути' (103).

мо^ў'чати йак риба ў во^д'і див. РИБА.

ВОДВУД: хо^{дит}'йак вод^{вуд} 'виявляти незадоволення' (75).

ВОРОТА: роз'ави^{ти} ро^{та} йак во^{рота} див. РОТ.

ВОШ: скри^{вити}'сі йак вош на мо^{роз}'і 'виявляти невдоволення' (98).

та^{ка} пра^{ўда} йак вош п'чихайе див. ПРАВДА.

ви^{ламувати}'с'а йак воша на гре^{б'ін}'ці 'чванитися, вихвалятися чимось' (105).

ВУЛИК: сло^{ва} з йа^{зика} йак б'о^{ли} з ву^{ли}'ка див. СЛОВО.

ГАРБУЗ: то^{усти} йак гар'буз 'дуже гладкий' (201).

ўче^{нити}'с'а йак гар'буз до плота 'навбридати' (196).

на^{дути}'с'а йак гар'буз 'виявляти невдоволення' (127).

спа^{л'ужити} йак гни^{лого} гар'буза ко^{го} 'критикувати' (162).

кру^{тий} йак гар'буз 'товстий' (160).

ГІЛЛЯКА: ви^{сока} йак ги^{ла}'ка 'дуже висока людина' (161).

ГЛЕЧИК: пу^{сто} шо ў гле^{чи}'ку 'бідувати' (147).

ГЛИНА: витр'ішчи^{ти} балухи йак к'іт на гли^н'і див. БАЛУХИ.

зро^{билас}'а йак гли^{на} 'знепритомніти' (162).

- ГЛИСТА: худі́й *й*ак гли́ста 'дуже худий' (75).
 су́хе *й*ак гли́ста 'дуже худий (худя)' (100).
 доўге *й*ак гли́ста 'дуже худий (худя)' (100).
 ГНИЛИЦЯ: *й*ак *торба з гни́лиць'ами* див. ТОРБА.
 ГНІЙ: гни́ле *й*ак гн'ї не"виве"зе"ний 'лінивий' (100).
 ГОЛИЙ: заробити *й*ак го́лий *у́* терн'у 'мало заробити' (159, 170).
 хоче"ц'а *й*ак го́ло⁶⁹му на |ули"ц'у 'не хотіти' (10).
 хоче"с'а *й*ак го́лому *у́* терн'а 'не хотіти' (162).
 ГОЛОДНИЙ: *у́*че"пити"с'а до роботи *й*ак го́лодний до *зати́рки* див. РОБОТА.
 сп'їшит *й*ак го́лодний до роботи 'не хотіти' (162).
 набрати *й*ак го́лодний *у́* *торбу* 'мало заробити' (74).
 ГОЛУБ: си́ вен'кї *й*ак го́луб 'постаріти, посивіти' (100).
 по сив'їу *й*ак тої го́лу^б (10).
 ГОРА: на жерти"с' *й*ак го́ра 'дуже наїстися' (92).
 шос' таке л'анне *й*ак дурний з го́ри з'б'їжит' див. ДУРНИЙ.
 ГОРТИ: *й*ак мо́кре го́рит' 'зволікати' (177).
 ГОРЛО: стати *й*ак к'їстка *у́* го́рл'і див. КІСТКА.
 застриг *у́* го́рл'і *й*ак к'їл 'докучати' (54).
 ГОРОБЕЦЬ: надути"с'а моу́ го́робец' на мо́роз 'виявляти незадоволення' (196).
 сили *й*ак *у́* го́роп'ц'а п'їт ко́л'їном див. СИЛА.
 ГОРОХ: го́ворити *й*ак го́рох мо́лоти 'швидко і багато го́ворити, базікати' (201).
*й*ак го́рох с' *торби* сипе"ц'е 'багато го́ворити' (92).
 с'л'ози |кот'ац'а *й*ак го́рох див. СЛЪОЗА.
*й*ак *у́* с'т'їну го́рохом див. СТІНА.
 ГРАНЬ: че"рвонї *й*ак гран' 'почервоніти від сорому' (126).
 ГРЕБІНЕЦЬ: ви"ламувати"с'а *й*ак во́ша на гре"б'їн'ц'ї див. ВОШ.
 ГУСКА: з н'ого *й*ак з гу́ски во́да 'байдужий' (104).
 ДЗВІНИЦЯ: витр'їшчи"ти"с'а *й*ак п'їанїї д'ак на □ 'в'їниціу' див. ДЯК.
 ДИНЯ: гни́лий *й*ак дин'а 'лінивий' (10, 26).
 ДИТИНА: т'їшитис' *й*ак ма́ла дитина (радіти) (3, 7, 178).
 ДІВКА: стати *й*ак д'їу́ка засватана 'засоромитис' (83).
 ДІЖКА: бубнит *й*ак у' д'їж"ку 'го́ворити незрозуміло' (162).
 ДОРОГА: стоїати шо пен' би"з до́рози див. ПЕНЬ.
 ДОРОЖКА: сти"лтити"с'а *й*ак до́рошка п'їд но́ги 'улещувати когось' (105).
 ДОСКА: су́ха *й*ак до́ска 'дуже худя' (107).
 плоска *й*ак до́ска 'дуже худя' (155).
 ДОШКА: худі́й *й*ак до́шка 'дуже худий' (170).
 ДОЩ: кри"чати н'їби во́рона на до́щ див. ВОРОНА.
 ДРАБИНА: зроби́лас'а *й*ак дра́бина 'схуднути' (185).
 ви́сит' *й*ак на дра́бин'ї 'схуднути' (160).
 ДРИМБА: худя *й*ак дри́мба 'дуже худя' (183).

висохнути на дри́мбу 'схуднути' (100).

ДРІ́ЖДЖІ: рос'ти́ йак на дро́ж□ах 'швидко роси' (10).

рос'пух́ йак на др'ішчах́ 'поправитися' (170).

ДУБ: ста́ти йак дуб́ 'стояти непорушно' (97).

глухі́й йак дуб́ 'недочувати' (139).

ДУ́РНІЙ: заробити́ йак дурні́й на ми́лі́ 'мало заробити' (111).

йче́^нпиту́с'а до робо́ти йак дурні́й до зати́рки див. РОБО́ТА.

шо́с' та́ке л'анне́ йак дурні́й з го́ри з'б'ї́жит' 'говорити дурниці' (107).

на́робити́с'а йак дурні́й ми́ла на́йї́с'а 'втомитися' (126, 161, 183).

ДЯ́К: ви́тр'ішчи́ти́с'а йак п'ї́ани́й д'ак на з'в'ї́ниці́у 'дивитися, широко відкривши очі; здивуватися' (196).

Отже, важливість та актуальність ідеографічного опису сталих народних висловів є незаперечними. Усне діалектне мовлення є багатосистемним явищем, потребує ґрунтовних досліджень, удосконалення методик опису, а особливо укладання територіальних словників лексики та фраземіки.

Наталья Коваленко

Материалы к Словарю устойчивых народных сравнений в западноподольских говорах

Актуальным для современной диалектологии остаётся систематизация и описание фразеологизмов всех украинских говоров.

В статье предложен материал к Словарю устойчивых народных сравнений, который записан на территории Западного Подолья. Охарактеризованы основные принципы построения лексикографических статей.

Ключевые слова: устойчивые народные сравнения, западноподольские говоры.

Natalya Kovalenko

Materials for the vocabulary of ethnic comparisons in Western Podilla' dialects

The systematization and description of phrasemics of Ukrainian dialects very relevant for dialectology modern.

In the research work the material for Vocabulary of constant folklore comparisons, written in the territory of Western Podill'a is presented. The main principles of lexicographic articles structure are characterized.

Key words: constant folklore comparisons, Western Podillia dialects.